

שוב ארוס מתיר אברים מרעידני

את הפן המוגבל של ארוס, שאין לו דבר עם האהבה, בניגוד גמור, למשל, לבני הזוג הקטור ואנדרומכה מה"איליאדה" של הומרוס. הם מובאים כדוגמה ל"פיליה", מלה שמשמעותה נעה בין חיבה וידידות. את יחסי אריסטו והרפיליס, חברתו לחיים ואם בנו (היא היתה שפחה משוחררת) מתארת פינקלברג כזוגיות שחברו בה "פיליה" ואף ארוס, כלומר - מה שאפשר לכנות אהבה.

באסופה היפה חוזר הצירוף הלשוני "תשוקה מתירת אברים" בשורות ממכתמיו של ארכילוכוס, שבין האמידות הארוטיות הבוטות שלו מופיעה השורה "אבל ידדי תשוקה מתירת אברים אותי מכנעת". בהעדה מסביר המתרגם כי מקורו של הביטוי בתפישה שאברי הגוף קשורים ומהדקים זה לזה במעין חוט. בכתבי הומרוס מתייחס התואר "מתיר אברים" לאפקט הגופני המרגיע של שינה. אבל בהקשרים אחרים מתאר הצירוף גם את התחושה הקשורה במוות, פחד ואף ריגוש ארוטי, כמו במכתם הנפלא של ספסו: "שוב ארוס מתיר האברים מרעידני / יצור מד מתוק מדכיר כל".

אבל העיקר הוא שבאנתולוגיה הזאת באים לידי ביטוי עברי מלא חיים וארוס שורות יפהפיות בנות אלפי שנים, שנועזותן מוכירה לא פעם את שירת החשק הערבית העברית של ימי הביניים. בצד טורים נפלאים של ספסו המוכרת במקצת מתרגומי שירתה לעברית, אפשר למצוא פה פנינים חדשות לגמרי, כמו שירו של איבוקוס יליד רגיום שבסיציליה בן המאה השישית לפנה"ס, ושירים ומכתבים של אנקריאון יליד טיאוס שבאסיה הקטנה ("שוב ארוס הלם בי בקורנס גדול, כנפת, / וטבלני בפלג של חודי"), ושל אסקלפיאדס יליד סמוס הכותב: "פעם התעלסתי עם הרמיזנה הנפתית / והיה לה אזור ססגוני, אפרודיטה, / שסביב בו נכתב באר תיות של זהב: / אהבני? ואם אהיה לאתר אל נא תכאב".

תשוקה מתירת אברים: שירה ארוטית יוונית, תירגם אמיר אור, המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות, המפעל לתרגום ספרי מופת, 159 עמודים

תשעים וחמישה שירים, פרגמנטים ומכתמים ארוטיים יוונים מהתקופה הארכאית ועד לתקופת האימפריה הרומית כונסו בקובץ. המבחר, המקיף כאלף שנות שירה יוונית, כפוף לתימה אחת, ואינו משקיף חתך פואטי של השירה היוונית בכלל, ולכן נעדרים מתוכו אחדים מהיוצרים הבולטים שלא כתבו שירה ארוטית. רק חלק קטן מהשירים הכלולים כאן, מסביר המתרגם במבוא קצר, הגיעו דרך מסורת מעתיקים רציפה. רובם שרדו באופן אקראי ובמצב בלתי שלם. לעתים נדירות היה בידי השיר בשלמותו.

את יזפיה הנריד של שירה ארוטית זו תולה המתרגם בין השאר בהעדר השניות של היוונים ביחס למיניותם. על עניין זה מרחיבה את הדיבור מרגלית פינקלברג במבוא "ארוס של היוונים", שבו היא עומדת על מקורותיו של ארוס, המוכר עוד מ"תיאוגניה" של הסיודוס; "ארוס היפה באלים בני האלמוות / מתיר האברים, המכניע שכל ועצה נכוחה / בלב כל האלים וכל בני האדם". ארוס, מד כידה הכותבת, פירושו ביוונית תשוקה מינית וכוחו הוא כוח אוניוורסלי אך בעיני היוונים לא היה סתם יצר אלא בראש ובראשונה אל קדום שאותו יש לכבד ולהלל.

מתוך גישה זאת, היא מסבירה, נובע יחסם גלוי הלב, החופשי והלא מתוסבך של היוונים לענייני המין. לא מדובר בחברה מתירנית, היא אומרת. יחסי מין בין גברים רק חיזקו את הדימוי הגברי ולארוס של הגבר היווני כמעט שלא היו מגבלות, לא מבחינה דתית ואף לא מבחינה חברתית. פינקלברג מרגימה זאת בשורות מטקסטים הממחישים